

Urvalsprovet i filosofi (undervisning på svenska) 1.6.2023 kl. 9–12

Förhandsmaterial för urvalsprovet

Inghorsson, R. D. (2013) 'The Natural vs. Human Sciences: Myth, Methodology, and Ontology', *Discusiones Filosóficas* 22(1): 13–29. [Länk till provmaterialet](#).

Välkommen till urvalsprovet i filosofi (undervisning på svenska)

Läs noggrant igenom alla anvisningar

Provet består av 2 delar. Provet tar 3 timmar. Du kan fördela tiden på de olika delarna hur du vill. Du kan fritt förflytta dig mellan de olika delarna under provets gång. Svara på alla delar. Spara alltid dina svar innan du återlämnar uppgiften.

Under provet får du öppna endast urvalsprovssystemet. Öppna inte andra program.

Du kan planera dina svar och skriva egna anteckningar på konceptpappret. Anteckningarna på konceptpappret beaktas inte i bedömningen.

Du får använda webbläsarens sökfunktion (Ctrl+F tai Cmd+F).

Uppgifterna ges på svenska. Du måste också svara på uppgifterna på svenska.

Bedömningen av urvalsprovet

Urvalsprovet består av 2 delar. Du kan få 0–50 poäng för varje del. De sökande rangordnas på basis av poängen för del 1. Del 2 i ditt prov kan lämnas utan bedömning om du får mindre poäng för del 1 i provet än den sökande som fått de 9:e bästa poängen för del 1.

Du kan bli antagen endast om du på basis av poängen för del 1 i provet placerar dig bland de 9 bästa sökande. Dessutom ska du för varje del få det antal minimipoäng som krävs. Den som bedömer provet bestämmer minimipoängen efter provet. Poängen för delarna räknas ihop. Du kan få högst 100 poäng i urvalsprovet.

Del 1 i urvalsprovet är en litteraturdel och del 2 är en materialdel.

Del 1

Uppgift 1

Uppgifterna i del 1 baserar sig på förhandsmaterialet: Rögnvaldur Ingthorsson: *Naturvetenskap vs. Humanvetenskap: Myt, Metodologi och Ontologi*

Ingthorsson argumenterar för att skillnaden mellan humanvetenskap och naturvetenskap inte i första hand bygger på att de tillämpar olika metoder, utan på att de undersöker olika företeelser. Skillnaden i metodologi, menar han, är en konsekvens av att man behöver använda olika metoder för att studera olika typer av företeelser. Vad är det för grundläggande skillnad mellan de företeelser som humanvetenskaperna studerar och de som naturvetenskaperna studerar, enligt Ingthorsson, och varför tror han att det därför är ett misstag att kräva att humanvetenskaperna ska försöka efterlikna naturvetenskapernas metodologi?

(0–50 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 5000

Del 2

Läs följande text och besvara sedan uppgiften som följer

I boken *Anarchy, State, and Utopia* (utgiven 1974) presenterar filosofen Robert Nozick ett tankeexperiment som kallas "upplevelsemaskinen". Tankeexperimentet är tänkt att utmana uppfattningen att njutning är det som vi värdesätter allra högst och att livet därför går ut på att maximera mängden njutning i världen. Här följer en något modifierad version av Nozicks tankeexperiment.

Föreställ dig att det finns en maskin som kan ge dig vilken upplevelse du än önskar dig, när som helst. Om du väljer att plugga in dig i maskinen så har du möjlighet att uppleva vilken njutning du än kan tänka dig utan att någon annan människa behöver lida på något sätt. Haken är att när du väl är inpluggad i maskinen så går det inte att plugga ur. Antingen lever du resten av ditt liv i upplevelsemaskinen, eller inte alls. Bortse här från alla problem som har att göra med vem som skulle sköta maskinen om alla pluggar in sig.

I teorin skulle maskinen göra det möjligt att maximera njutning för vem som än väljer att plugga in sig. Ändå verkar det finnas ett antal skäl till att vara tveksam till att plugga in sig:

- Människor vill faktiskt känna tillfredsställelsen av att själva göra saker och inte bara uppleva att de gör dem.

- Människor känner tillfredsställelse och får ökat självförtroende och självförtroende av att övervinna motgångar snarare än att få alla sina önskningar uppfyllda bara så där utan vidare.
- Människor värderar genuina sociala interaktioner med andra autonoma människor.
- Människor vill gärna göra andra autonoma människor lyckliga och inte bara uppleva egen njutning
- Att plugga in sig i maskinen kan faktiskt begränsa vår verklighet eftersom vi bara kan framkalla upplevelser som vi själva kan komma på, medan vi i verkligheten ofta råkar ut för saker som vi aldrig kunnat komma på själva

Nozick menade att eftersom vi har goda skäl för att inte plugga in oss i maskinen så måste det betyda att maximal njutning inte är det enda vi värdesätter.

Uppgift 2

Diskutera om du skulle välja att plugga in dig i maskinen och i så fall varför/varför inte? Tror du att andra kan tänkas välja att plugga in sig? Anser du att tankeexperimentet på riktigt utmanar uppfattningen att njutning är det vi värderar högst här i livet? Om det verkligen utmanar den tanken, vilka slutsatser drar du om vad vi värderar här i livet? Du kan också i ditt svar reflektera över den syn på vårt moraliska liv och moralfilosofins uppgifter som Nozicks tankeexperiment förutsätter. Tänk på att svaret inte bedöms utifrån ett facit om vad som är rätt eller fel, utan på ditt sätt resonera utifrån tankeexperimentet.

(0–50 poäng)

Svarets maxlängd (i tecken): 5000

Bedömningsgrunder för urvalsprovet i filosofi (undervisning på svenska)

Bedömningsgrunder (allmänna)

Bedömningen grundar sig på hur väl skribenten behärskar helheter, graden av begreppslig precision, språklig tydlighet, förmågan att förstå karaktären hos filosofiska frågor, förmågan att analysera filosofiska problem och förmågan att självständigt utveckla dem.

Bedömningsgrunder: Del 1

Det vi lägger vikt vid då det gäller fråga 1 är den sökandes förmåga att utifrån ovan angivna kriterier analysera och diskutera den problematik som Ingthorsson behandlar i uppsatsen "Naturvetenskap vs. Humanvetenskap: Myt, Metodologi och Ontologi". Vi bedömer i vilken grad den sökande förmår identifiera de skillnader Ingthorsson målar upp mellan de företeelser som humanvetenskaperna vs. naturvetenskaperna studerar, och hur han utifrån dem motiverar skillnader i forskningsmetodik, t.ex. vad gäller kalibrering av mätinstrument, och användning av metodtriangulering för att validera data. Viktigt också hur detta påverkar förutsättningar för att generalisera slutsatser från humanvetenskapliga studier både med avseende på den valda populationen och för framtiden. De huvudsakliga skillnaderna är att humanvetenskaperna studerar så kallade "meningsfulla fenomen" som så vitt vi vet inte är lagbundna företeelser, till skillnad från de fysiska fenomen som naturvetenskaperna studerar. Dessutom är meningsfulla fenomen inte fullt ut intersubjektivt observerbara. Ett extra plus om den sökande uppmärksammar och analyserar relevansen av frågan om de meningsfulla fenomenens status av att vara objektivt verkliga företeelser och vad detta har för konsekvenser för skillnaden mellan begreppen "objektiv verklig" och "objektiv kunskap". Ett bra svar ger vid handen att den sökande har kunnat tillägna sig huvuddragen i Ingthorssons diskussion och är förmögen att återge och självständigt reflektera över den enligt de angivna kriterierna.

Bedömningsgrunder: Del 2

I fråga 2 förväntar vi oss att den sökande uppvisar en förmåga att filosofiskt hantera det tankeexperiment som delgavs de sökande utifrån de olika moraliskt relevanta hänsynstaganden som nämnts i texten. Om de själva identifierar moraliskt relevanta aspekter som inte nämnts så är det ett extra plus. Tanken är att den sökande ska respondera på ett filosofiskt problem utan att i förväg ha bekantat sig med det. Den sökande förväntas kunna uppvisa en förståelse för de moraliska dilemman som presenteras i tankeexperimenten samt att reflektera över hur de skulle kunna lösas genom att diskutera det ur olika synvinklar och kritiskt bedöma de olika synvinklarnas trovärdighet.